

Posolstvo prefekta Dikastéria na podporu integrálneho ľudského rozvoja k Medzinárodnému dňu proti zneužívaniu drog a nezákonnému obchodovaniu s nimi

Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nezákonnému obchodovaniu s nimi, ktorý vyhlásilo OSN, je významnou príležitosťou na to, aby sa pozornosť svedomia upriamila na fakt, že omamné látky naďalej „vyčíňajú, v prekvapivých formách a rozmeroch“¹. Tento fenomén je živý – aj v dôsledku pokleskov a kompromisov inštitúcií – „hanebným trhom, ktorý prekračuje hranice štátov i kontinentov“² a je prepojený na mafiu a obchodovanie s narkotikami.

Dnes čelíme scenáru závislostí, ktorý sa oproti nedávnej minulosti veľmi zmenil.³ Drogy sa stali konzumným tovarom, ktorý má miesto v každodennom živote, spája sa s rekreačnými aktivitami a dokonca aj so snahou o blahobyt.

Konzumácia kokaínu je spojená s väčším rozšírením heroínu, ktorého vysoká spotreba sa ukazuje v tom, že „závislí na heroíne predstavujú najvyšší percentuálny podiel (80%) nových žiadostí o liečenie v súvislosti s opiátmi v Európe“⁴. Okrem toho sú na trhu za nízku cenu a anonymne cez internet dostupné nové psychotropné toxické látky, ktoré prenikajú aj do väzníc a zapájajú do dilerstva mnohé osoby, ktoré sú najímané z chudobných periférií, kde zároveň nachádzajú nových odoberateľov.

Prvenstvo v spotrebe však patrí marihuane, pričom na medzinárodnej úrovni práve prebieha diskusia o jej legálnom sprístupnení. V nej sa prejavuje tendencia opomenúť etické posúdenie jej užívania – ktoré je samo osebe negatívne, ako pri akejkoľvek inej droge⁵ – a sústrediť sa na možné terapeutické využitie, čo je oblasť, v ktorej sa ešte len čaká na podporné vedecké údaje z monitorovaných období, s čím by malo byť spojené každé oprávnené predloženie experimentu na verejné posúdenie.

Skôr než sa bude rozhodovať o tejto veci – začínajúc predsudkami najrôznejšieho druhu – by sme mali lepšie pochopiť, aké sú trendy v používaní marihuany, škody spojené s jej konzumáciou a tiež následky politických regulácií v rôznych krajinách. Tie totiž často vedú k tomu, že nelegálny trh vyvíja nové produkty určené na to, aby ovplyvnili konzumné modely a zdôraznili primát túžby, ktorá sa nutkavo uspokojuje pomocou týchto látok.

Aj patologické alebo hazardné hráčstvo už dlhšiu dobu predstavuje šíriacu sa pohromu, ktorá prináša ďalšie typy závislostí. Legalizácia hazardných hier – hoci aj vedená s úmyslom demaskovať kriminálne prevádzky – má za následok exponenciálny nárast počtu patologických hráčov. Popritom rastúci výber daní zo strany štátu treba z etického hľadiska považovať za sporný a protirečiaci preventívnym opatreniam. Ak chceme tomuto fenoménu čeliť, je nadmieru žiaduce, aby sa stanovili intervenčné modely a adekvátne monitorovacie systémy, spojené so zaručenými dotáciami.

Pokým škála závislostí sa čoraz viac diverzifikuje, ľahostajnosť a niekedy aj nepriame spolupodieľanie sa na týchto skutočnostiach prispieva k presmerovaniu pozornosti verejnej mienky a vlád, ktoré sa sústreďujú na iné nebezpečenstvá. Zaoberanie sa týmito problémami, ktoré nás denne prekvapujú, si vyžaduje úsilie, zdroje a reakcie. Často však prevládnu krízové riešenia nad serióznou kultúrou prevencie, schopnou poskytnúť ciele, nástroje a zdroje, ktoré by zaistili trvalé a konštantné zaoberanie sa týmto problémom.

Po páde programového úsilia, inštitucionálnych služieb a zdrojov sa táto skutočnosť potvrdila v mnohých krajinách, kde sa ponuka opatrení, ktoré desiatky rokov bránili rozširovaniu závislostí, často zredukovala len na akýsi obranný val, s cieľom spomaliť rozširovanie spúšťa vytvorenej v dôsledku rokov nezájmu.

Dnešný obraz stavu závislostí v mnohých prípadoch ukazuje práve medzery v plánovaní, politike a perspektívach, poukazujúc na ich mdlé a neadekvátne tempo zoči-voči drogovému trhu, ktorý je veľmi

konkurenčný a flexibilný vzhľadom na dopyt. Zároveň je vždy pripravený ponúknuť nový tovar, napríklad nedávno vytvorené extrémne silné syntetické opiáty, extázu a amfetamín. Práve rastúca a rozširujúca sa spotreba extázy môže slúžiť ako indikátor toho, ako užívanie nelegálnych látok už preniklo do každodenného prostredia a ako za drogovu závislého už nemožno považovať len toho, kto je závislý na heroíne, ale aj konzumenta viacerých drog, ktorý sa podľa okolností utieka k rôznym omamným látkam a súčasne k alkoholu.

V dôsledku toho nemôžu byť zásahové stratégie len úzko špeciálne zamerané alebo zredukované len na odstraňovanie škôd, ani nemožno drogu chápať len ako fenomén spojený so sociálnymi problémami, či ako istú deviáciu. Redukovanie škôd musí nevyhnutne zahŕňať tak úsilie v oblasti odstraňovania závislosti, ako aj podporu v podobe osobných terapeutických programov psycho-sociálneho charakteru, zabráňujúcich vytvoreniu chronickej závislosti, ktorá poškodzuje osobu a je eticky neprijateľná. Zníženie rizika, ktoré má zabrániť vedľajším škodám závislostí, zahŕňa, naopak, skôr epidemiologické, než terapeutické postupy vo forme stratégie spoločenskej kontroly a hygienickej profylaxie. Skutočné riziko spočíva v tom, že aseptickým a menej viditeľným spôsobom to môže – na rozdiel od fyzickej smrti – viesť až k psychickej a sociálnej smrti drogovu-závislého.

Považovať závislé osoby za neliečiteľné predstavuje akt kapitulácie, ktorý popiera existenciu psychologických síl vedúcich ku zmene a ponúka alibi pre nezájum o drogovu závislých, aj o inštitúcie, ktorých úlohou je prevencia a liečenie. Inak povedané, nemožno akceptovať to, že spoločnosť bude užívanie drog považovať len za chronický znak danej epochy, podobne ako alkoholizmus alebo fajčenie, a tak sa vzdá citlivej diskusie o hraniciach slobody štátu a občana vzhľadom na užívanie návykových látok.

Rovnako nemožno podceňovať ani osobitné typy závislostí s komplexnými charakteristikami, súvisiace s preexistujúcimi klinickými príznakmi alebo s následkami používania psychotropných látok. Ide tu o tzv. „dvojitú diagnózu“, ktorá spadá medzi psychiatrické poruchy a vo fáze liečenia si vyžaduje zvláštnu pozornosť.

„Je zrejmé, že neexistuje len jedna príčina drogovej závislosti. Prispievajú k nej mnohé faktory, medziiným chýbajúce rodinné zázemie, spoločenské tlaky, propagovanie drog predajcami a túžba po nových zážitkoch. Každý závislý má svoju jedinečnú osobnú históriu, ktorú si treba vypočúť, pochopiť, zamilovať, a pokiaľ je to možné, uzdraviť ju a očistiť. Nemožno upadnúť do nespravodlivosti tým, že budeme narkomanov zaraďovať, akoby to boli predmety alebo pokazené mechanizmy; každú osobu si treba vážiť a ceniť v jej dôstojnosti, aby mohla byť uzdravená“⁶.

Oproti rezignovanej štandardizácii alebo delegovaniu povinností na pár ľudí dobrej vôle, nám „dobré mravy“ pripomínajú, že máme povinnosť starať sa aj o prevenciu, zaujať angažovaný postoj voči „starostlivosti“, v zmysle podpory zdravia v tom najširšom a najúplnejšom zmysle slova. Širšie zamerané politiky a stratégie, založené na primárnej prevencii, musia osloviť všetkých sociálnych aktérov a od základu vychádzať z výchovnej povinnosti.

Scenár, s ktorým sme všetci konfrontovaní, je poznačený stratou dávneho primátu rodiny a školy, vyprázdnením pojmu „autorita dospelých“ a ťažkosťami objavujúcimi sa na úrovni rodičovstva. To svedčí o skutočnosti, že na vyriešenie tohto problému nestačia jednotlivci, ale sú potrebné celé „siete“, ktoré sú schopné reaktivovať výchovné spoločenské „synapsy“ tým, že prekonajú neužitočné formy súperenia, delegovania právomoci a zbavovania sa zodpovednosti. Ak sa chceme vyhnúť tomu, že mladí ľudia budú rásť bez „starostlivosti“, skôr „chovaní“, než vychovávaní, priťahovaní „pomocnými barličkami“ – akými sa drogy môžu často javiť – každý spoločenský aktér sa musí zapojiť a vložiť sily do spoločnej oblasti základných a nevyhnutných výchovných hodnôt zameraných na integrálnu formáciu osoby. Tu by sme si mali všimnúť angažovanosť a vytrvalosť profesionálov a dobrovoľníkov z privátneho sociálneho sektoru, ktorí boli pri počiatkoch objavenia sa drogového problému prví, čo reagovali. Ich často málo ocenená

práca si zasluhuje konkrétnu podporu a náležitú pozornosť. Práve od terapeutických komúnít prichádzajú signály na zmenu, ktoré majú veľkú edukačnú hodnotu a sú užitočné pre rehabilitačné postupy, no ešte viac pre oblasť prevencie. Najmä v zraniteľnom a nedovršenom období dospievania, keď sa striedajú intenzívne okamihy objavovania a zvedavosti, ale aj depresie, apatie a správanie, ktoré symbolicky či reálne ohrozuje život – je výchovný aspekt základný. Tieto formy správania, ktoré sú zámerne transgresívne, sú zamerané na prekonanie utrpenia spôsobeného pocitom, že sa nachádzajú pred neprekonateľným múrom prítomnosti, ktorá nikdy nekončí, a budúcnosti, ktorú nemožno predvídať. Ide v nich o výzvu smerom k životu, ale aj výzvu o pomoc a podporu, ktorými sa obracajú na dospelých, schopných odovzdať im nadšenie pre život i to, v čom spočíva jeho hodnota⁷.

Mladí ľudia, ako konštatuje pápež František, sa „usilujú rôznymi spôsobmi o ‚závrat‘, ktorý im umožní pocítiť, že žijú. Dajme im ho teda! Podporme všetko, čo im pomôže premeniť ich sny na projekty, aby mohli odhaliť, že celý ich potenciál je mostom, prechodom k povolaniu (v tom najširšom a najkrajšom zmysle slova). Ponúknime im veľké ciele a výzvy a pomôžme im ich realizovať; pomôžme im dosiahnuť ich ciele. Nenechajme ich samých. Provokujme ich viac, ako oni provokujú nás. Nedovoľme, aby im iní, ktorí často neváhajú vystaviť ich život riziku, poskytl tento ‚závrat‘: dajme im ho my! No ten správny ‚závrat‘, čo uspokojí ich túžbu hýbať sa, ísť vpred“⁸.

Prchavému šťastiu pochádzajúcemu zo závislosti možno vzdorovať vtedy, ak máme tvorivú lásku a dospelých, schopných vyučovať a praktizovať zdravú starostlivosť o seba samých. Duchovná vízia života, zameraná na hľadanie zmyslu a otvorená pre stretnutie s druhými ľuďmi, predstavuje najväčšie výchovné bohatstvo, ktoré si dnes generácie musia viac ako inokedy odovzdávať.

Na rozdiel od toho, závislosti prispievajú k zabíjaniu ľudskosti, pretože dobre vieme, že ten, kto nemiluje sám seba, nie je schopný ani milovať svojho blížneho.

Vatikán, 26. júna 2017

kard. Peter Kodwo Appiah Turkson

Prefekt Dikastéria na podporu integrálneho ľudského rozvoja

---

1. Pápež FRANTIŠEK: Príhovor k účastníkom 31. ročníka Medzinárodnej konferencie o šírení drog (International Drug Enforcement Conference), 20. jún 2014.

2. Tamže.

3. ODDELENIE PRE BOJ PROTI DROGÁM: Výročná správa pre parlament o používaní omamných látok a toxických závislostiach v Taliansku za rok 2016 (Relazione annuale al Parlamento sull'uso di sostanze stupefacenti e sulle tossicodipendenze in Italia per l'anno 2016).

4. EURÓPSKE OBSERVATÓRIUM OHĽADOM DROG A ZÁVISLOSTÍ: Európska správa o drogách, 2017.

5. Pápež FRANTIŠEK vyhlásil viackrát: „Nie každému druhu drogy“. Porov. napr. Generálna audiencia 7. mája 2014.

6. Pápež FRANTIŠEK: Príhovor k účastníkom stretnutia o narkotikách organizovaného Pápežskou akadémiou vied: Problémy a riešenia tejto celosvetovej témy, 24. novembra 2016.

7. Porov. LE BRETON, David: Cambiare pelle. Adolescenti e condotte a rischio, Bologna, EDB, 2016.

8. Pápež FRANTIŠEK: Príhovor na diecéznom pastoračnom seminári na tému „Nenechajme ich samých! Sprevdzať rodičov pri výchove dospievajúcich detí“, 19. jún 2017.

Tento pôvodný slovenský preklad posolstva bol uverejnený na webovej stránke Konferencie biskupov Slovenska – na adrese: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/posolstvo-k-medzinarodnemu-dnu-proti-zneuzivaniu-drog-a-nezakonnemu-obchodovaniu-s-nimi-2017>